

О.М. Москалик – студент III курсу
Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ;
науковий керівник – викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ **В.О. Панкратова**

ПРАВА ЛЮДИНИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Прикро визнавати, але вже від часу проголошення незалежності України не припиняються дискусії довкола теми застосування тортур, катувань та інших протиправних дій стосовно людини, яка за вироком суду відбуває покарання в місцях позбавлення волі. З року в рік продовжується реєстрація низки злочинів, вчинених правоохоронцями та працівниками пенітенціарних установ. Ось чому ця тема дійсно лишається актуальною в наш час.

Обговорення даної теми зумовило необхідність загострити на ній увагу всього суспільства. Зокрема, Верховному Суду України, міністерствам та відомствам рекомендовано створити на національному рівні незалежний орган із спостереження за місцями утримання під вартою. Подібна пропозиція на адресу Верховного Суду України є неприйнятною, оскільки спостереження за місцями позбавлення волі вочевидь далеке від функції судової гілки влади. Що ж стосується міністерств та відомств України, то і вони згідно з чинним законодавством позбавлені права самостійно створювати нові органи виконавчої влади на національному рівні. У той же час доцільно говорити про належне цільове бюджетне фінансування заходів, спрямованих на приведення установ виконання кримінальних покарань у вигляді арешту, обмеження та позбавлення волі у відповідність елементарним, санітарним та побутовим вимогам. На жаль, катування та нелюдські умови фактично починаються для заарештованої людини з моменту її поміщення до ізолятору тимчасового тримання або слідчого ізолятору, причому нерідко незалежно від волі персоналу від цих установ.

Існує проблема переповнення слідчих ізоляторів, через що значна частина заарештованих не забезпечується індивідуальними спальними місцями та постільною білизною. Протягом 2008 року за всіма програмами на придбання продуктів харчування Державним департаментом з питань виконання покарань отримано 118 млн. 980 тис. грн. (на щоденне харчування однієї особи витрачається близько 2 грн.) [1, с. 7].

Загальновідомо, що протиправний тиск на ув'язнених, які вперше потрапили за ґрати, дуже часто здійснюється шляхом поміщення їх в одне камерне приміщення з особами, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі, які раніше були піддані статевого насиллю або іншим шляхом переведені на найвищі щаблі кримінальної ієрархії тощо.

З метою створення надійних перепон протиправному фізичному чи моральному тиску на ув'язнених з боку працівників правоохоронних органів у слідчих ізоляторах вкрай необхідно передбачити можливість зустрічі ув'язненого з прокурором або слідчим у спеціально обладнаному

приміщенні з обов'язковою присутністю працівника установи позбавлення волі.

Досягнення мети реального забезпечення прав людини, яка перебуває в місцях позбавлення волі, видається неможливим без вжиття на усіх рівнях органів влади, причетних до здійснення контролю та нагляду за додержанням прав людини в місцях позбавлення волі, ряду організаційно-практичних та кадрових заходів спрямованих на формування у підлеглих працівників належного ставлення до цієї надважливої ділянки роботи.

Сьогодні з метою більш ефективного виконання конституційної функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, в структурі Генеральної прокуратури України наказом Генерального прокурора України утворено самостійне управління у складі двох відділів. Один відділ здійснюватиме нагляд за додержанням законності під час виконання кримінальних покарань, другий – під час реалізації інших примусових заходів, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Генеральний прокурор України видав новий галузевий наказ та прийняв рішення про суттєве збільшення на місцях штатної чисельності прокурорів, які безпосередньо здійснюватимуть нагляд за додержанням законності в місцях позбавлення волі. У ході підсумкової колегії за наслідками роботи органів прокуратури України в минулому році Генеральний прокурор України чітко сформулював завдання прокурорів – про тортури, катування, знущання та протиправні утиски своїх прав ув'язнені в державі мають забути взагалі [2, с. 35].

Усе це дає підстави пропонувати керівництву Департаменту з виконання покарань звернутися до проблеми створення дієвої та професійної системи відомчого контролю за додержанням законності в місцях позбавлення волі, яка має діяти постійно та раптово для керівництва структур виконання покарань.

Отже, забезпечити законність зможемо лише тоді, коли як шляхом удосконалення нормативної бази, так і шляхом встановлення жорсткого контролю і нагляду за діяльністю позбавимо адміністрації місць позбавлення волі можливості приймати рішення і діяти стосовно ув'язнених за власним розсудом. Там де починається розсуд адміністрації, там закінчується законність.

Література

1. Нестерова, О. Права людини в місцях позбавлення волі [Текст] / О. Нестерова // Вісник прокуратури. – 2006. – № 3. – С. 5–14.
2. Правові засади захисту прав людини, яка перебуває у конфлікті із законом [Текст] // Вісник прокуратури. – 2008. – № 5. – С. 32–36.